

Food and Agriculture
Organization of the
United Nations

The European Union
for Georgia
EU4Business

European Bank
for Reconstruction and Development

საქართველო, თბილისი, 12.03.2019

საქართველოში ვაშლის და მსხლის წარმოების სუსტი წერტილები – ტექნიკური აუდიტის შედეგები

სერგეი პოპი,

- ხილის წარმოების ეროვნული კონსულტანტი
- სოფლის-მურნეობის მეცნიერებათა კანდიდატი, დოცენტი
- მოლდოვის სახელმწიფო აგრარული უნივერსიტეტი

სამუშაოს მიზნები და ამოცანები

- ანგარიში - „საქართველოში ვაშლისა და მსხლის წარმოების სექტორის აუდიტი“ ჩატარდა პროექტის «საქართველოს, მოლდოვეთის, ტაჯიკიკეთისა და უზბეკეთის მეზაღეობაში სავაჭრო შესაძლებლობების გაზრდა» ფარგლებში შემუშავებული ტექნიკური დავალების საფუძველზე, არსებული ინფორმაციისა და ტერიტორიული კვლევების მიხედვით.
- ძირითადი მიზანი - „საქართველოში ვაშლისა და მსხლის წარმოების სექტორის აუდიტი“-ს ანგარიში შეიცავს საქართველოში მეზაღეობის ეფექტიანობის ანალიზს და აღნიშნული სექტორის განვითარებისთვის რეკომენდაციების შემუშავებას.

ინფორმაციის წყაროები:

- სტატისტიკური მონაცემები – FAO, კომტრეიდი გაერო;
- ანალიტიკური ანგარიშები მეხილეობის სექტორის შესახებ;
- დისკუსიები ხილის წარმოების ყველა ტექნოლოგიური ჯაჭვის მონაწილეების ჩართულობით;
- საერთაშორისო პროექტების ფარგლებში შემუშავებული კვლევები დარგში;
- სხვა ინფორმაციები ქვეყნის აგროსამრეწველო სექტორის შესახებ;
- ელექტრონული პუბლიკაციები და თემატური ბროშურები.

განხილული საკითხები:

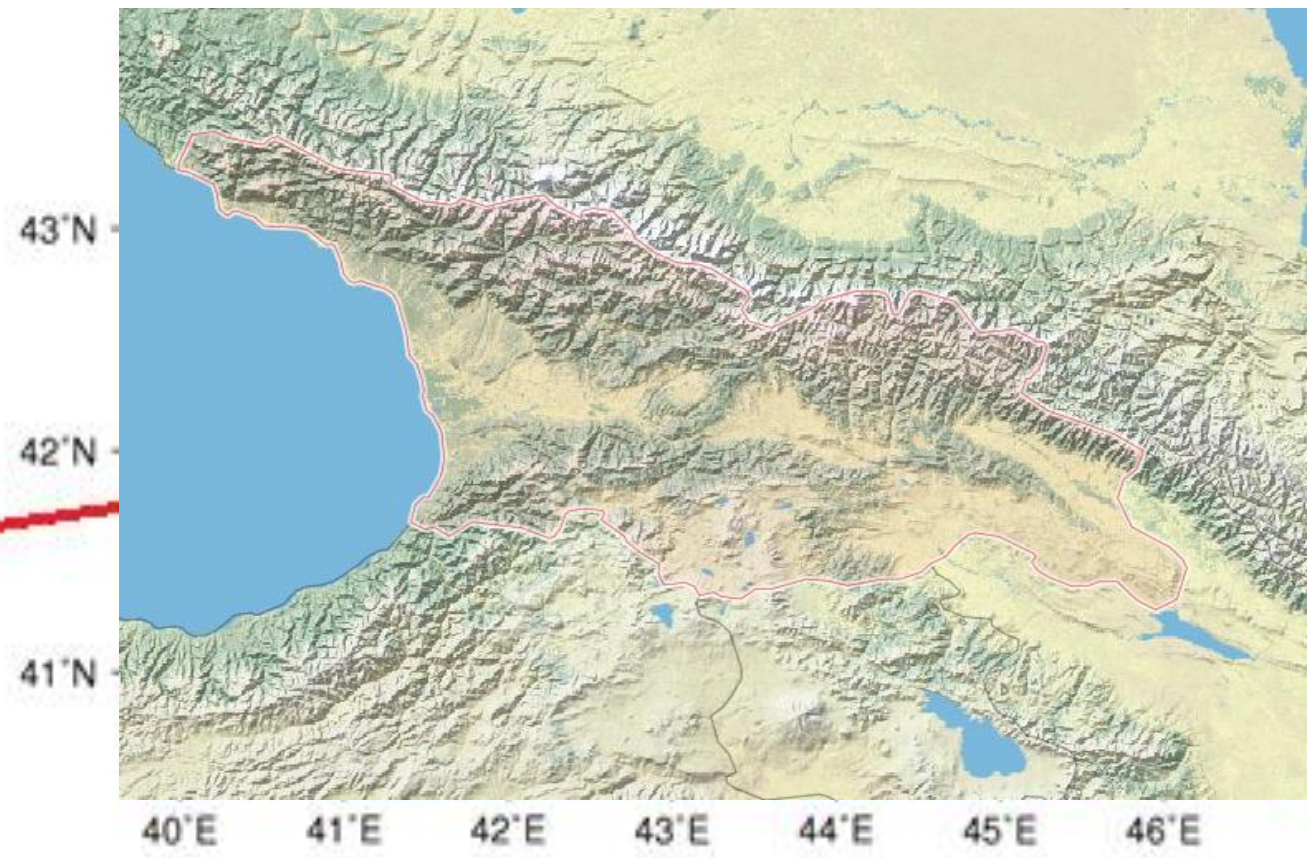
- გამოყენებული ტექნოლოგიების აღწერა საუკეთესო მოწინავე ტექნოლოგიებთან შედარებაში
- თანამედროვე ტექნოლოგიებთან დაკავშირებული დანახარჯების და მწარმოებლურობის შეფასება
- დანახარჯების და მომგებიანობის შედარებითი ანალიზი მოდერნიზებული ტექნოლოგიების დანრგვისას
- ტექნოლოგიების მოდერნიზაციისთვის აუცილებელი ინვესტიციების გათვლა
- ტექნოლოგიების მოდერნიზაციისთვის ინვესტიციის რენტაბელურობის შეფასება ბაზრის ახალი შესაძლებლობების საფუძველზე და/ან ხარჯების შემცირება

დასკვნები და რეკომენდაციები

გეოგრაფიული მდებარეობა და კლიმატური პირობები საქართველოში

ნახ. 1. საქართველოს გეოგრაფიული მდებარეობა

გეოგრაფიული მდებარეობა და კლიმატური პირობები საქართველოში

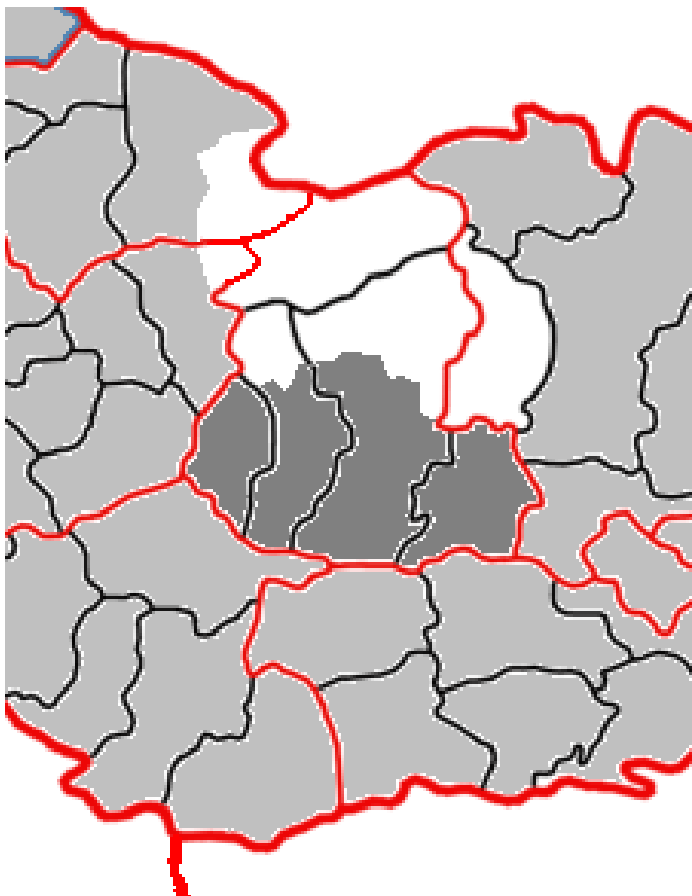

1. შიდა ქართლი და ზემო ქართლი
2. კახეთი;
3. სამეგრელო;
4. სამცხე-ჯავახეთი.

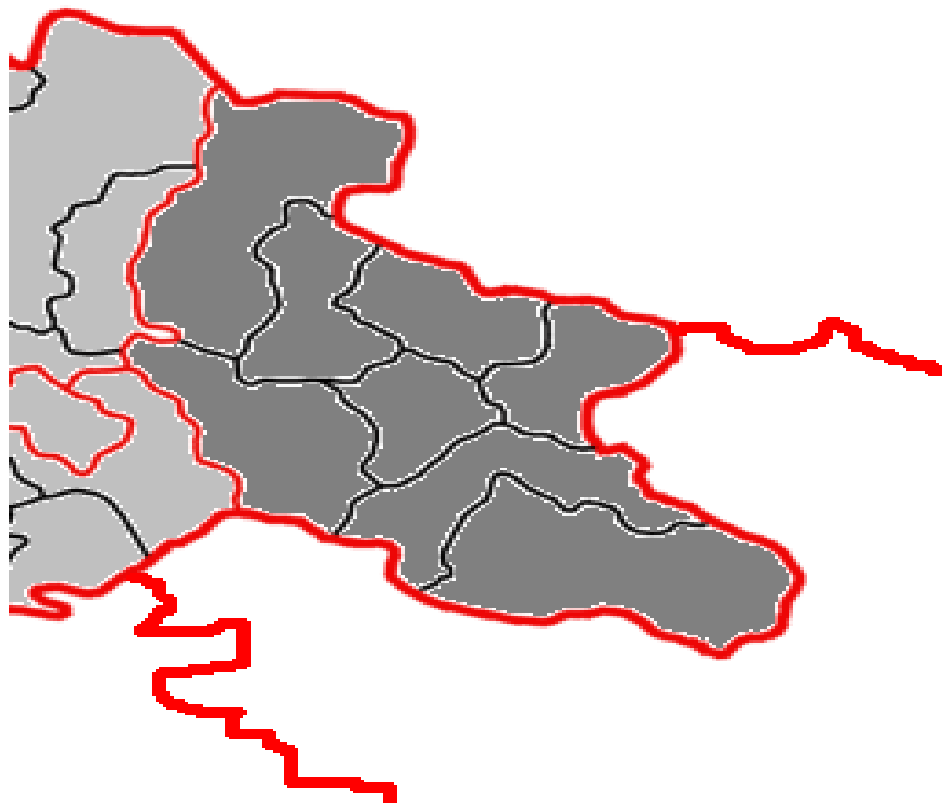
გეოგრაფიული მდებარეობა და კლიმატური პირობები საქართველოში

1. შიდა ქართლი - რეგიონში ნალექების წლიური რაოდენობა შეადგენს შეადგენს 450-560 მმ, მათგან ვეგეტაციის პერიოდში დაახლოებით 240-320 მმ. რეგიონში 3 მდინარე მიედინება, რომლებით სარწყავად გამოყენებული წყლის წყაროებს წარმოადგენენ. ნიადაგები ალუვიალური ტიპისაა 2% ჰუმუსით. სიმაღლე ზღვის დონიდან 90-დან 500 მეტრამდე.

გეოგრაფიული მდებარეობა და კლიმატური პირობები საქართველოში

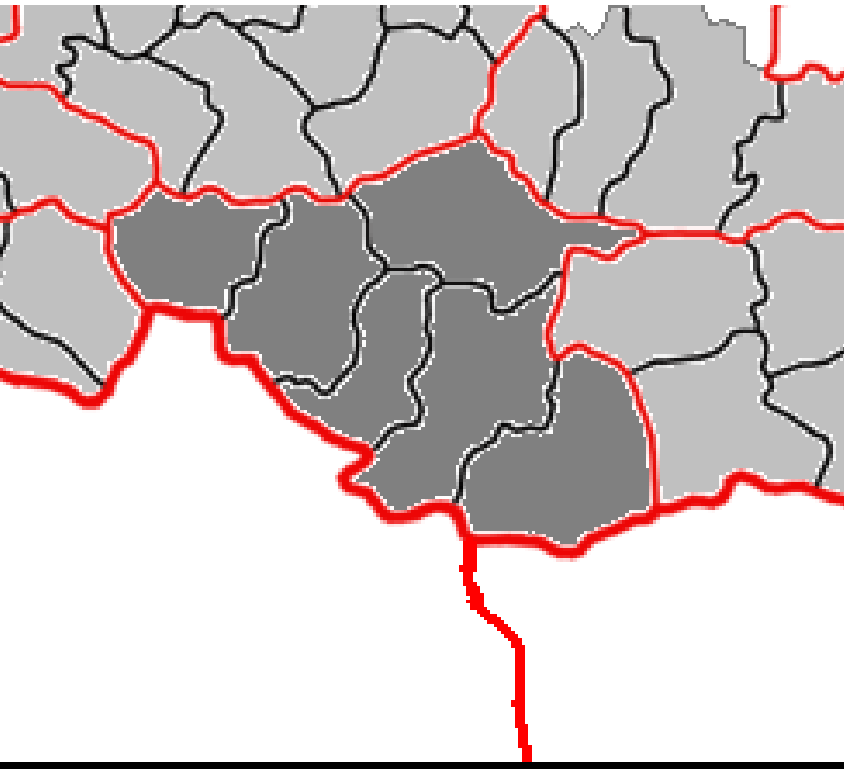

2. კახეთი - ნალექების რაოდენობა 650-750 მმ, ვეგეტაციის პერიოდში მოდის დაახლოებით 280-360 მმ. აქტიური ტემპერატურების ჯამი შეადგენს 3800-4000°C. ტემპერატურა ზამთრის პერიოდში ეცემა -18...-20° C-მდე. მალლობები ამ რეგიონში აღწევს 450 მ-დან 700 მეტრამდე.

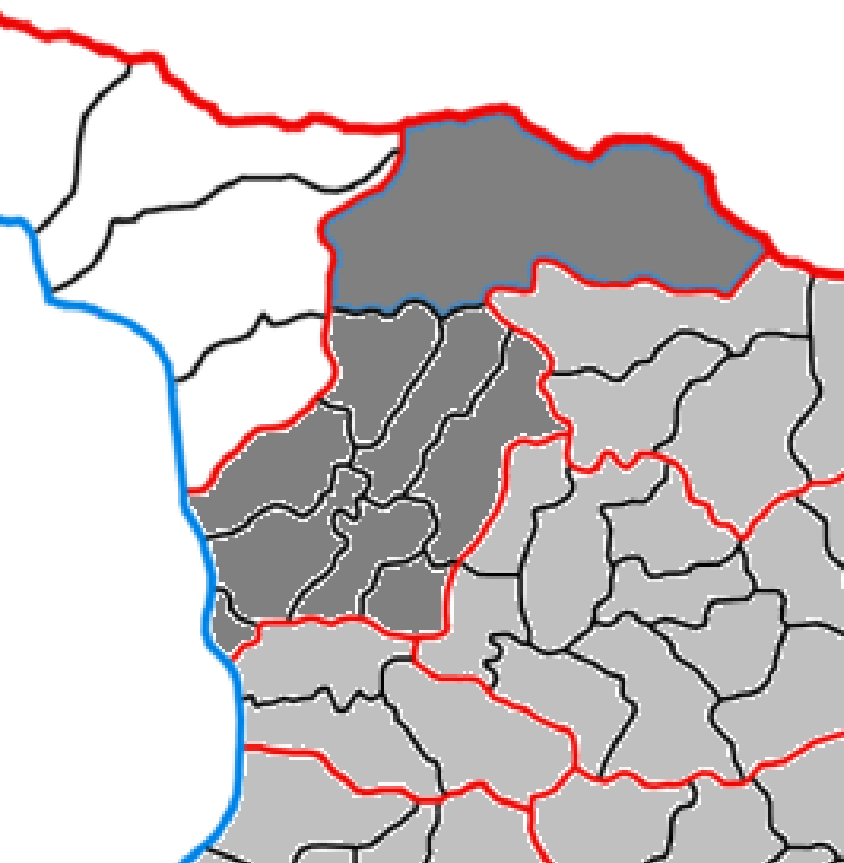
გეოგრაფიული მდებარეობა და კლიმატური პირობები საქართველოში

4. სამცხე-ჯავახეთი - ხასიათდება შედარებით დაბალი ტემპერატურებით, ზამთრით 25...-27° C-მდე, ნალექების რაოდენობა 500-600 მმ. ამ ზონაში რწყვა გაძნელებულია. სიმაღლე ზღვის დონიდან 1000-1300 მ.

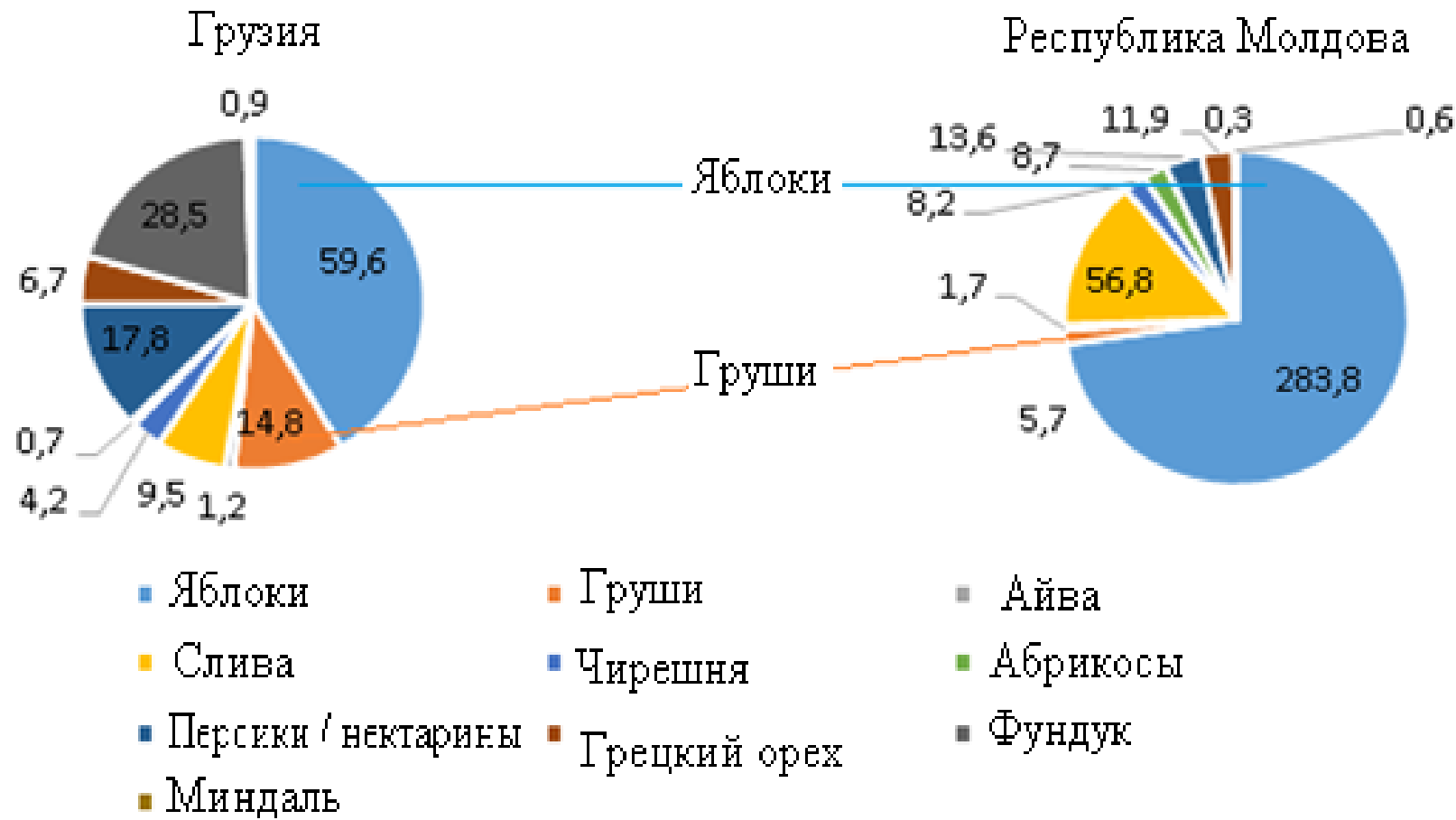
გეოგრაფიული მდებარეობა და კლიმატური პირობები საქართველოში

3. სამეგრელო - ხასიათდება სუბკლინიკური კლიმატით. ხასიათდება სუბტროპიკული კლიმატით. ზაფხულში მოდის ნალექების მნიშვნელოვანი რაოდენობა, ჰაერის საშუალო ტემპერატურა იშვიათად ჩამოდის +24° C-ზე ქვემოთ. ვეგეტაციის პერიოდი იწყება ადრე ზემოთაღწერილ მეხილეობის ზონებთან შედარებით. უარყოფითი ტემპერატურა ზამთარში ხშირი არაა და იშვიათად ეცემა 0°C-ზე ქვემოთ. მიუხედავად ამ ზონის ყველა უპირატესობებისა, აქ ვაშლი და მსხალი მცირე ფართობებზე იწარმოება.

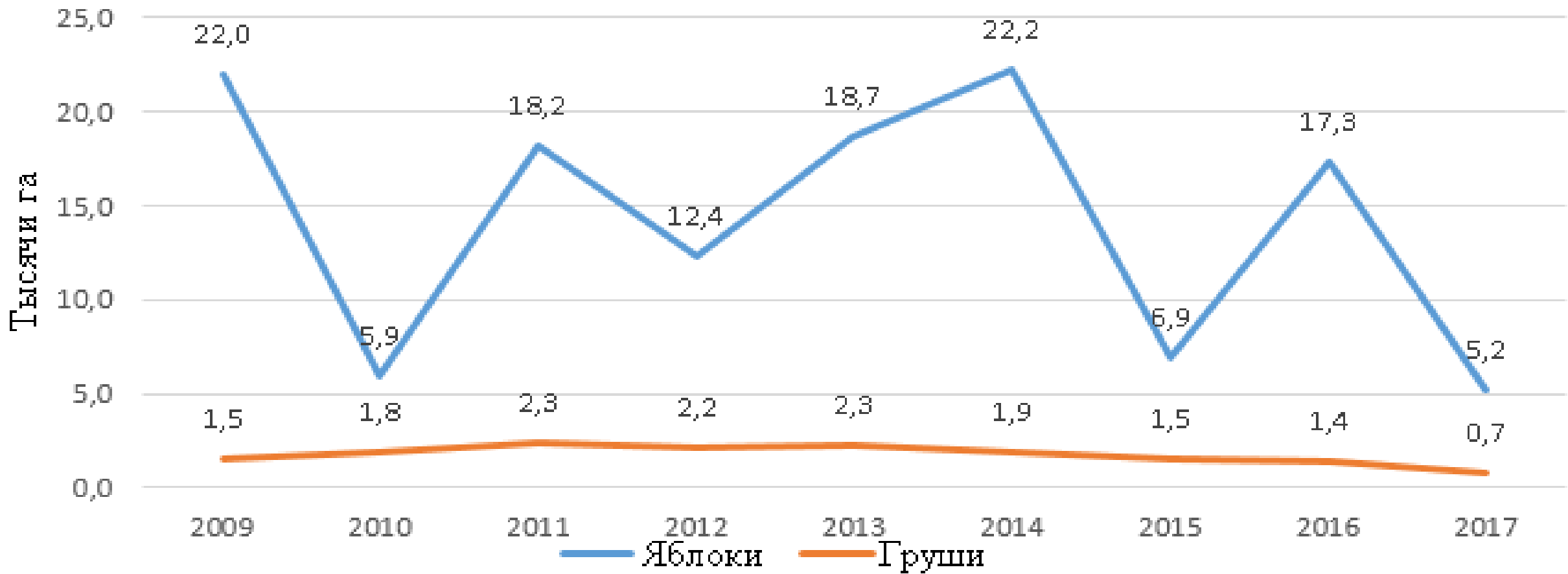

საქართველოში წარმოებული ხეხილის კულტურის სახეობრივი შემადგენლობა

ვაშლისა და მსხლის ბაღის ფართობების დინამიკა საქართველოში

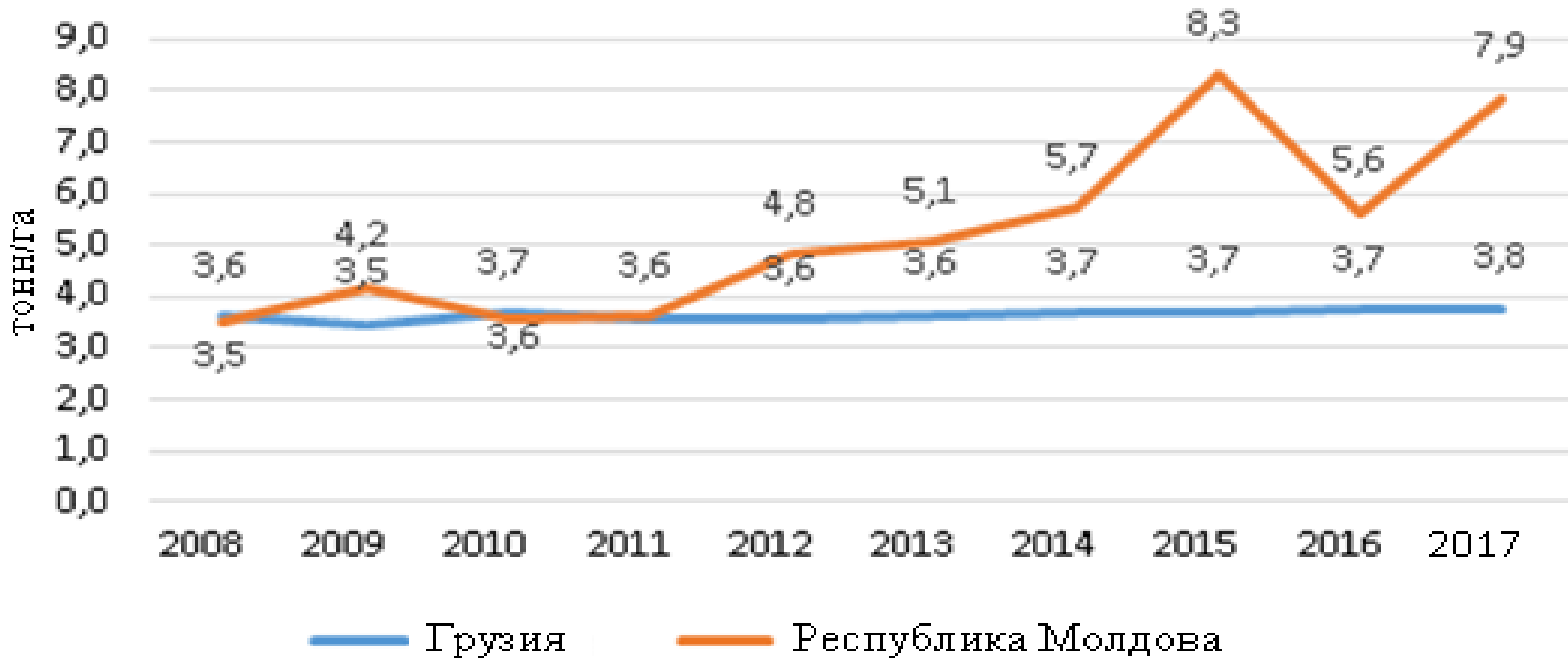

წყარო: FAO 2017 მონაცემები

ვაშლის მოსავლიანობის დინამიკა 1 ჰა-ზე გადაანგარიშებით

წყარო: FAO 2017 მონაცემები

Food and Agriculture
Organization of the
United Nations

The European Union
for Georgia
EU4Business

European Bank
for Reconstruction and Development

ვაშლის და მსხლის ასორტიმენტი საქართველოში

საქართველოში ნებადართულია იმ ჯიშების წარმოება, რომლებიც რეგისტრირებულია ევროპულ რეესტრში.

ძველ ბალებში აწარმოებენ მსხლის ისეთ ჯიშებს, როგორებიცაა: ბერე ბოსკი, სანგერმანი, ვილიამსი და სხვა.

სხვებში: კონფერენცია, აბატ ფეტელი, კარმენი, უილიამ ბიანკო, კაიზერი, სანტა-მარია და სხვა.

ძველ ბალებში აწარმოებენ ვაშლის შემდეგი ჯიშებს: კეხურა, ზამთრის ბანანი, რენეტი შამპანური, სინაპი ქართული.

ახალ თანამედროვე ბალებში აწარმოებენ შემდეგ ჯიშებს:

Food and Agriculture
Organization of the
United Nations

The European Union
for Georgia
EU4Business

European Bank
for Reconstruction and Development

ვაშლის ასორტიმენტი საქართველოში

GALA SCHNIGA

FUJI KIKU FUBRAX

RED JONAPRINCE

PINOVA

GOLDEN REINDERS

GOLDEN SMOOTHIE

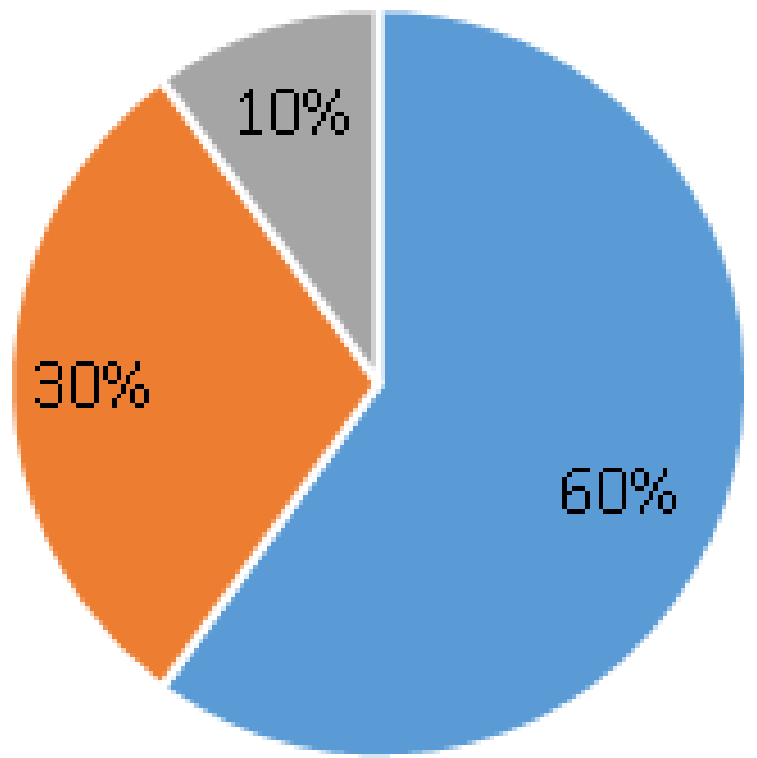
GRANNY SMITH

NAJDARED

ვაშლის და მსხლის საძირეები საქართველოში

მსხლისთვის გამოყენებული საძირეები: კულტურული ჯიშების სათესარები, აივა A и BA-29.

- MM106
- M9
- M26, Pajam 1, T337

Food and Agriculture
Organization of the
United Nations

The European Union
for Georgia
EU4Business

European Bank
for Reconstruction and Development

სარგავი მასალა

ვაშლის და მსხლის ხეების MM 106 საძირებზე დამყნობას ახდენენ ქვეყნის 25 სანარგეში.

M9 საძირეზე დამყნობილი კნიპ-ბაუმის ტიპის ნერგების და მსხლის ახალი ჯიშების იმპორტირება ხდება იტალიიდან, საფრანგეთიდან და ჰოლანდიიდან.

უვირუსო სარგავი მასალის საწარმოებლად საქართველოში შექმნილია გამრავლების ცენტრი in vitro, სადაც დაკვეთით ამზადებენ აუცილებელ სარგავ მასალას.

გასაყიდ მასალას თან ახლავს საქართველოს სოფლის მეურნეობის მიერ გაცემული ბიოლოგიური სერტიფიკატი.

ხეხილის ბაღის ფართობები

საქართველოში ხეხილის ბაღის პლანტაციები კლასიფიცირდება შემდეგი სახით:

- მცირე ზომის ბაღები - 0,25-დან 1,25 ჰა-მდე;
- საშუალო ზომის ბაღები - 1,25-დან 5,00 ჰა-მდე;
- დიდი ზომის ბაღები - 5-დან და მეტი.

მოლდავეთის რესპუბლიკაში, საქართველოსგან განსხვავებით, ზომის მიხედვით კლასიფიკაცია შემდეგი სახით ხდება:

- მცირე ზომის ბაღები - 0,5-დან 10 ჰა-მდე;
- საშუალო ზომის ბაღები - 10-დან 50 ჰა-მდე;
- დიდი ზომის ბაღები - от 50-დან და მეტი.

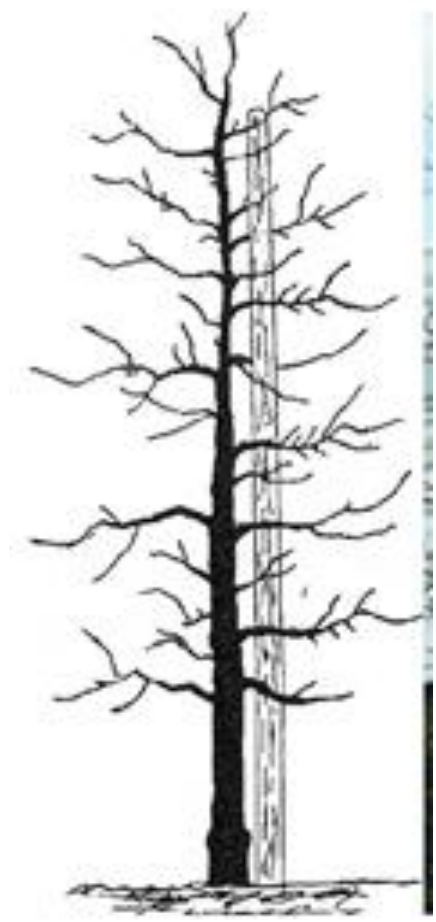
ბაღის ტიპები საქართველოში დარგვის სქემაზე დამოკიდებულებით

მინდვრის მთლიანი ფართობის 80%

მინდვრის მთლიანი ფართობის 80%

ბაღების ტიპები საქართველოში დარგვის სქემის მიხედვით

№	ხეხილის ნარგავების ტიპები	ექსპლოატაციის პერიოდი, წელი		ტექნიკური ინფორმაცია				
		ჯამში, წელი	მათ შორის		ინვესტიციის აძოღების ვადა, წელი	მოსავალი ჰექტარიდან, ტ/ჰა	დარგვის სქემა, მ	ხეების რაოდენობა ჰექტარზე, ხე
			საკვებეპერიოდი	მოსავლის პერიოდი				
1	ექსტენსიური ვაშლის ბაღი	31	6	25	8.68	22.86	7.0 X 5.0	286
2	ნახევრადინტენსიური ვაშლის ბაღი	25	5	20	6.24	30.4	5.0 X 2.5	800
3	ინტენსიური ვაშლის ბაღი	19	4	15	5.35	47.37	3.8 X 1.0	2632
4	ინტენსიური ვაშლის ბაღი + სეტყვისსაწინააღმდეგო ბაღე	19	4	15	6.04	52.63	3.8 X 1.0	2632
5	ნახევრადინტენსიური მსხლის ბაღი	32	7	25	8.45	19.29	4.0 X 3.5	714
6	ინტენსიური მსხლის ბაღი	20	5	15	6.21	37.5	4.0 X 1.0	2500

წყარო: შედგენილია ავტორების მიერ

ბაღების დახასიათება მათი ტიპების მიხედვით:

ექსტენსიური და ნახევრად ინტენსიური ვაშლის ბაღი:

- ძველი ადგილობრივი ჯიშები;
- სწრაფმზარდი საძირეები;
- სარგავი მასალა ადგილობრივი სანერგეებიდან;
- რწყვის გარეშე;
- საყრდენი სისტემის გარეშე;
- კრონის ბუნებრივად გაუმჯობესებული ფორმები;
- ნიადაგის შემადგენლობა რიგთაშორის და ხეებს შორის ზოლში - ბუნებრივი ბალახის საფარით
- ბაღების განაყოფიერება - მინიმალური
- ნარგავების დაცვის სისტემა ნაკლოვანებებით

ბაღების დახასიათება მათი ტიპების მიხედვით: :

ინტენსიური ვაშლის ბაღი + სექტვისსაწინააღმდეგო ბაღები:

- ახალი პერსპექტიული ჯიშები;
- სუსტი ზრდის საძირეები;
- კნი-ბაუმის ტიპის სარგავი მასალა;
- წვეთოვანი რწყვა;
- საყრდენი სისტემა + სექტვისსაწინააღმდეგო ბაღე;
- კრონის ფორმები – სწორი ტანი;
- ნიადაგის შემადგენლობა რიგთაშორის და ხეებს შორის ზოლებში პირველი 2 წლის განმავლობაში - შავი ანეული, შემდეგ წლებში რიგთაშორისის გამდელოება.
- ბაღების განაყოფიერება – ნიადაგის ანალიზის საფუძველზე
- ნარგავების დაცვა უმაღლეს დონეზე

მოსავლის აღება:

ვაშლის ინტენსიური ბაღი + სექციის საწინააღმდეგო ბადე:

ვაშლის მოსავლის აღების გასაიოლებლად საქართველოს ზოგიერთ ინტენსიურ ბაღებში გამოიყენება მოსავლის ასაღები პლატფორმები.

მოსავლის აღების დაწყებას

განსაზღვრავს შემდეგი ფაქტორები:

- ნაყოფის მწიფე ფორმები
- ნაყოფის ზომა
- გარეკანის შეფერილობა
- ყვავილობის შემდეგი დღეების რაოდენობა
- სიმკვრივე
- სახამებლის ჰიდროლიზის დონე
- ქიმიური შემადგენლობა

მოსავლის აღება (საქართველო)

ვაშლის/მსხლის პლანტაციების გაშენებისა და მოვლისთვის საჭირო ინვესტიციის ბიუჯეტი სრულ მსხმოიარობაში შესვლამდე (1 ჰა-ზე)

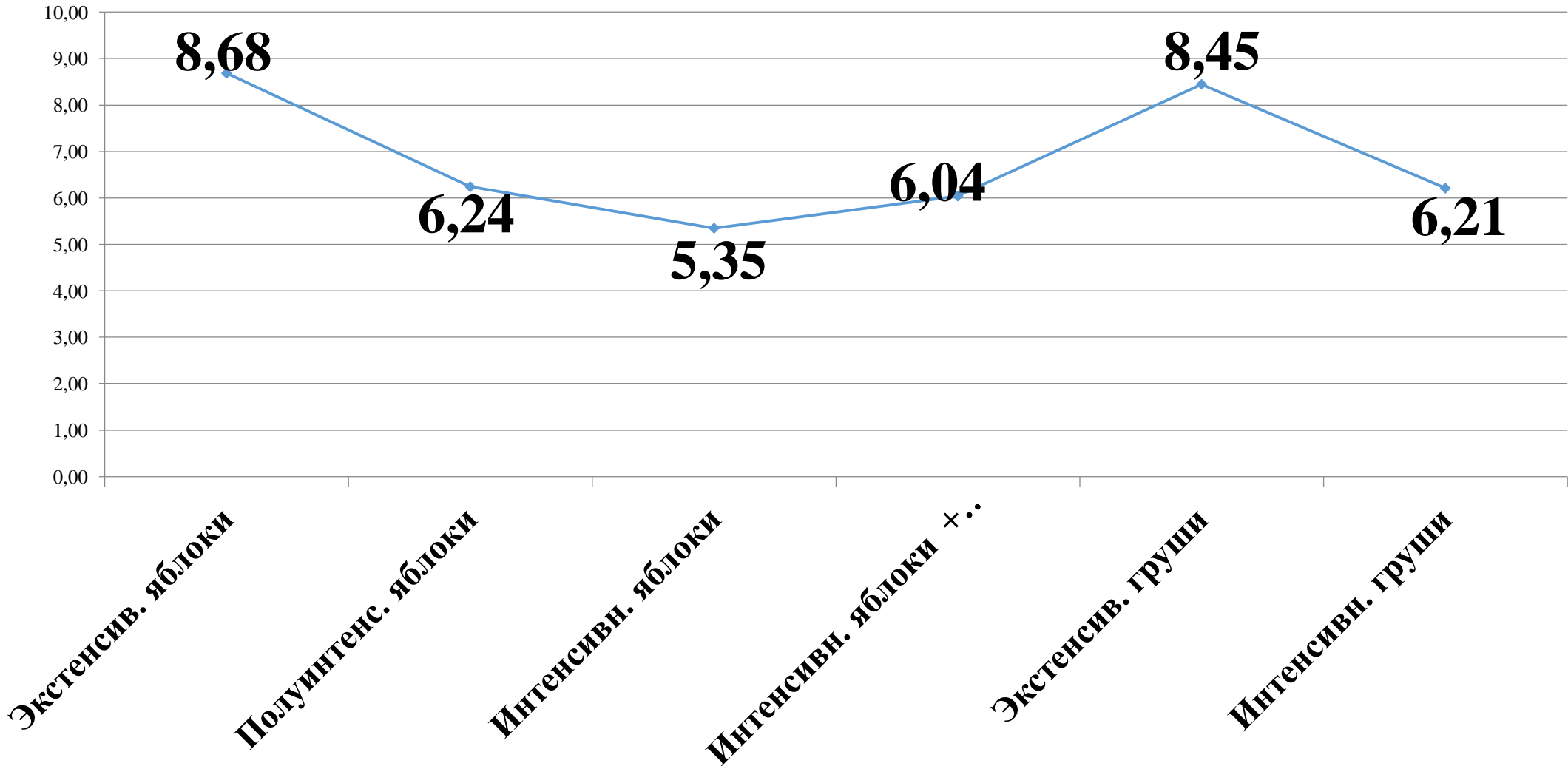
№	კულტურების და გამოყენებული ტექნოლოგიების მაჩვენებლები	საჭირო ინვესტიციები, ათასი ლარი/ჰა	ინვესტიციების ღირებულება კატეგორიების მიხედვით დარგვიდან მსხმოიარობაში შესვლამდე (სავეგეტაციო პერიოდი), ათასი/ჰა						მიღებას დაქვემდებარებული შესაძლო სუბსიდიები, ლ/ჰა
			მათ შორის						
			წარმოების საშუალებები	სეტყვისსაწინააღმდეგო ბადე	მექანიზირებული მომსახურება	ხელით შესასრულებელი ოპერაციები	სხადასხვა ხარჯები	გაუთვალისწინებელი ხარჯები	
1	ექსტენსიური ვაშლის ბაღი	23,2	16,2	7,5		5,50	1,5	1,5	7,5
2	ნახევრადინტენსიური ვაშლის ბაღი	27,6	19,8	12,0		4,12	1,8	1,8	8,5
3	ინტენსიური ვაშლის ბაღი	75,6	67,2	45,4		8,94	6,6	6,1	35
4	ინტენსიური ვაშლის ბაღი + სეტყვისსაწინააღმდეგო ბადე	10,2	121,8	45,4	54,5	8,94	6,6	6,1	56,8
5	ნახევრადინტენსიური მსხლის ბაღი	35,4	27,9	14,9		6,92	3,3	2,5	12
6	ინტენსიური მსხლის ბაღი	85,8	82,8	62,3		8,07	4,7	7,5	35

შემოსავლებისა და ხარჯების ბიუჯეტის ანალიზი ვაშლისა და მსხლის პლანტაციებისთვის (ფართობი 1 ჰა)

№	კულტურების და გამოყენებული ტექნოლოგიების მაჩვენებლები	შემოსავლები გაყიდვები დან, ათასი ლარი/ჰა	გაყიდვების თვითღირებულება, ატასი, ლარი/ჰა						შემოსავალი, ლარი/ჰა	ფულადი სახსრების წლიური ნაკადები, ლარი/ჰა	ეკონომიკური რენტაბელობა, %
			სულ	მათ	მექანიზირებული მომსახურება	ხელით შესასრულებელი ოპერაციები	სხადასხვა ხარჯები (მათ შორის ცვეთა)	გაუთვალისწინებელი ხარჯები			
				შორის							
1	ექსტენსიური ვაშლის ბაღი	16,00	10,2	4,20	1,40	2,16	1,48	0,92	5,84	7,43	57,5
2	ნახევრადინტენსიური ვაშლის ბაღი	26,45	11,1	3,99	1,59	2,16	2,31	1,00	15,4	17,9	139,3
3	ინტენსიური ვაშლის ბაღი	45,71	15,2	4,07	1,90	2,60	5,60	1,42	30,1	36,2	193,4
4	ინტენსიური ვაშლის ბაღი + სექციის საწინააღმდეგო ბადე	55,79	19,9	4,07	1,90	2,77	9,23	1,80	35,9	46,1	181,2
5	ნახევრადინტენსიური მსხლის ბაღი	25,07	8,90	2,81	1,20	2,03	2,05	0,81	16,2	18,4	181,7
6	ინტენსიური მსხლის ბაღი	57,94	15,9	3,10	1,60	3,10	6,64	1,44	42,1	49,4	264,7

ვაშლის და მსხლის ბალებში ინვესტიციების ამოღების პერიოდის ანალიზი წარმოების სხვადასხვა ტექნოლოგიების გამოყენებისას

დასკვნები და რეკომენდაციები

საქართველოს ვაშლისა და მსხლის სექტორში არსებული მდგომარეობა:

- საქართველოში კლიმატური პირობები, განსაკუთრებით ტემპერატურული რეჟიმი ვეგეტაციის დროს და ზამთრის პერიოდში, მიუხედავად მეხილეობის ზონისა, ხელსაყრელია ვაშლისა და მსხლის საწარმოებლად.
- ნალექების რაოდენობა ვეგეტაციის პერიოდში ვერ უზრუნველყოფს ტენზე მოთხოვნას როგორც ვაშლისთვის, ასევე მსხლისთვის, განსაკუთრებით ჯიმ-საძირეების კომბინაციებისთვის ჯუჯა საძირეებზე შიდა ქართლის, კახეთის და სამცხე-ჯავახეთის ზონებში. ამიტომ ინტენსიური ამ ჯიმების ნარგავებს აუცილებლად სჭირდება მორწყვა.
- ვაშლის და მსხლის ნარგავების ქვეშ არსებული ფართობები შეუქცევადად მცირდებოდა ბოლო 10 წლის განმავლობაში;

დასკვნები და რეკომენდაციები

საქართველოს ვაშლისა და მსხლის სექტორში არსებული მდგომარეობა:

- ხეხილის ნარგავების უმეტესობას საქართველოში ძალიან მცირე ფართობები უჭირავთ - 0,25-5,00 ჰა, რაც დიდ დანახარჯებს იწვევს ტექნიკურ მომსახურებაზე და ზრდის პროდუქციის თვითღირებულებას;
- თანამედროვე ინტენსიური ტიპის ბაღებში აწარმოებენ ახალ და პერსპექტიულ ჯიშებს, შემდეგი ჯგუფებიდან: გალა, ფუჯი, რედ დელიშეს, გოლდენ დელიშეს, გრენი სმიტ და სხვა.
- ვაშლის ნარგავების მთელი ფართობების დაახლოებით 70% უჭირავს ძველ ადგილობრივი ჯიშებს, რომლებიც მოთხოვნადი არაა უცხოურ ბაზრებზე;
- სანერგეებში არრსებობს პერსპექტიული ჯიშების უვირუსო სადედეები და ვაშლის საძირეები;

დასკვნები და რეკომენდაციები

საქართველოს ვაშლისა და მსხლის სექტორში არსებული მდგომარეობა:

- სარგავი მასალის შესყიდვა, რომელიც გამოიყენება ინტენსიური ბაღებისთვის, საზღვარგარეთ ხდება, ხოლო ნახევრადინტენსიური და ექსტენციური ბაღებისთვის ის იწარმოება ქვეყნის სანერგეებში;
- საქართველოში მებაღეობის მნიშვნელოვან ნაკლოვანებას წარმოადგენს ბაღების გაშენება მეცნიერულად დასაბუთებული პროექტების გარეშე;
- ახალგაზრდა და ნაყოფმსხმოიარე ვაშლის წარმოების ტექნოლოგიების ძირითადი ელემენტები შეესაბამება მოწინავე ევროპული ქვეყნებისას.
- თუმცა ზოგიერთი მნიშვნელოვანი ტექნოლოგიური სეგმენტები, რომლებიც უზრუნველყოფენ ხილის უფრო მეტ მოსავლიანობას და საბოლოო ჯამში მოგებას, არ გამოიყენება, მაგალითად ინტენსიურ ბაღებში ხეების ზრდის რეგულატორები და პრეპარატები ნაყოფის ქიმიური გამოხშირვისთვის.

ვაშლისა და მსხლის წარმოებაში არსებული პრობლემების ანალიზი, რომლებიც შეიძლება წარმოიშვას მათი რეალიზაციისას::

- ბაღის გაშენების დაპროექტების სისტემის არარსებობა იწვევს ხშირად ძვირადღირებულ გამოუსწორებელ შეცდომებს (დაბალკონკურენტული თვისებების ბაღის გაშენების გაჩერების ბარიერი დასაწყისშივე);
- რწყვის არარსებობა წარმოადგენს მთავარ წინაღობას ვაშლისა და მსხლის მაღალი მოსავლიანობის მისაღწევად, წარმოადგენს რა იმავედროულად თანამედროვე და ინტენსიური ტექნოლოგიების საფუძველს.
- მიწის ფართობების, რაც მებაღეობის ძირითად საწარმოო ბაზას წარმოადგენს , მაღალი დანაწევრებულობა იწვევს პროდუქციის ერთეულზე დანახარჯების ზრდას და ეკონომიკური ეფექტიანობის შემცირებას.
- ფერმერთა შეზღუდული თანამშრომლობა ვაშლისა და მსხლის ხარისხის ჰომოგენიზაციისა და ჯგუფური მიწოდებით ეკონომიკური უპირატესობის მიღების მიზნით, უპირველესად შიდა მოხმარების დასაკმაყოფილებლად და შემდეგ ექსპორტირებისთვის.

*პრაქტიკული რეკომენდაციები საქართველოში ვაშლისა და მსხლის წარმოების
სექტორის განვითარების და მოდერნიზების გასაუმჯობესებლად:*

აუდიტის დასკვნაში აღნიშნულია ცალკეული ნაკლოვანებები წარმოება/ტექნოლოგიის ნაწილში, რომელიც აუცილებელია გაანალიზდეს და მოხდეს მისი სისტემატიზირება საქართველოს თესლოვანი ხილის კულტურის სექტორის მოდერნიზებისა და მდგრადი განვითარების ეროვნულ პროგრამაში;

საქართველოსა და მოლდოვის რესპუბლიკის ვაშლისა და მსხლის წარმოების ტექნოლოგიების შედარებისას, ჩვენ ავლნიშნავთ, რომ არავითარი არსებითი განსხვავება არ შეინიშნება. თუმცა, მოლდოვაში გამოიყენება ზოგიერთი თანამედროვე ტექნოლოგიური ხერხები, რომელთა გამოყენება საშუალებას მისცემდა ქართველ მეზაღეებს გადასულიყვნენ მეზაღეობის დარგის განვითარების ხარისხობრივად ახალ დონეზე:

- ბევრი სამუშაოები უნდა განხორციელდეს ძველი ექსტენციური ბაღის ამოსაძირკვად, რომელშიც არარენტაბელური ჟიშის ვაშლები იწარმოება , რომელზეც მოთხოვნა არაა ადგილობრივ და უცხოურ ბაზრებზე;

Food and Agriculture
Organization of the
United Nations

The European Union
for Georgia
EU4Business

European Bank
for Reconstruction and Development

პრაქტიკული რეკომენდაციები საქართველოში ვაშლისა და მსხლის წარმოების სექტორის განვითარების და მოდერნიზების გასაუმჯობესებლად:

- სამეგრელოს კლიმატურ ზონაში შიდა და გარე ბაზრებზე მაღალი მოთხოვნის მქონე ადრეული ჯიშების ვაშლისა და მსხლის ბაღების გაშენება;
- ახალი ბაღები გაშენდეს ინტენსიური და სუპერინტენსიური ტექნოლოგიების საფუძველზე, მხოლოდ პერსპექტიული ჯიშების გამოყენებით;
- წვეთოვანი რწყვის, საყრდენი სისტემის და სექცვასაწინააღმდეგო ბაღების გამოყენება ბაღებში, რომლებით გაშენდება ინტენსიური ტექნოლოგიების საფუძველზე;

*პრაქტიკული რეკომენდაციები საქართველოში ვაშლისა და მსხლის
წარმოების სექტორის განვითარების და მოდერნიზების
გასაუმჯობესებლად:*

- ვაშლის წარმოების ტექნოლოგიაში ისეთი აგრომეთოდების დანერგვა, როგორებიცაა ნაყოფის ქიმიური გამოხშირვა და ხეების ზრდის შემცირება ზრდის რეგულატორების მეშვეობით;
- სემინარების და განმარტებით სამუშაოების ჩატარება ხილის მწარმოებლებს შორის კოოპერატივებში და ასოციაციებში გაერთიანების უპირატესობების შესახებ, რათა უზრუნველყოფილი იყოს დიდი მოცულობის ხარისხიანი, ერგვაროვანი პროდუქციის წარმოება, გარე ბაზრებზე და სუპერმარკეტებში შესვლის გაიოლება, ფინანსური სახსების გაერთიანების შესაძლებლობა სამაცივრე კამერების ასაშენებლად, დამახარისხებელი ხაზების, თანამედროვე შეფუთვის და მოსავლისშემდგომი გადამუშავების სხვა კონპონენტების შესასყიდად.

*პრაქტიკული რეკომენდაციები საქართველოში ვაშლისა და მსხლის
წარმოების სექტორის განვითარების და მოდერნიზების
გასაუმჯობესებლად:*

- ვაშლის და მსხლის მოწინავე ექსპორტიორი ქვეყნების გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ საქართველოში მოცემული კულტურების ექსპორტში წარმატების მიღწევა შესაძლებელია მხოლოდ ხილის მწარმოებელთა ასოციაციების (კოოპერირების) საფუძველზე, სახელმწიფოს მხარდაჭერით;
- სახელმწიფომ სპონსორებთან, შუამავლებთან და ვაშლისა და მსხლის მწარმოებლებთან ერთად უნდა შეიმუშავოს და დანერგოს საწარმოო კომპლექსში ღონისძიებები მიმართული ხილის მწარმოებელთა კოოპერატივებში და მარკეტინგულ ჯგუფებში გაერთიანებისთვის ხელშემწყობი გარემოს შესაქმნელად, რომელთაც ექნებათ დაბეგვრის განსხვავებული რეჟიმი, ასევე სპეციალური სამეცნიერო და ეკონომიკური მხარდაჭერა მათი საქმიანობის პირველ 10-15 წელს;

*პრაქტიკული რეკომენდაციები საქართველოში ვაშლისა და მსხლის
წარმოების სექტორის განვითარების და მოდერნიზების
გასაუმჯობესებლად:*

- ვაშლისა და მსხლის მწარმოებელთა პროფესიონალური ასოციაციები უზრუნველყოფილი უნდა იყვნენ საინფორმაციო მხარდაჭერით დარგში მეცნიერული და წარმოების ბოლო მიღწევების შესახებ, ასევე წარუდნენდნენ სანდო ინფორმაციას მიმდინარე საქმანობის შესახებ შესაბამის სახელმწიფო ორგანოებს.
- ვაშლის და მსხლის წარმოების სექტორისთვის მნიშვნელოვან მომენტს წარმოადგენს ბიზნესის კომპლექსური განვითარება მიზანშეწონილი ინვესტიციების საფუძველზე მეხილეობის სექტორის მდგრადი განვითარების მიზნით და ხილის რეალიზაციიდან დამატებითი ღირებულების მიღება, რაც საქართველოში დღეისათვის არ ხდება.

A close-up photograph of a bowl filled with sliced apples and strawberries. The apples are cut into small, light-colored chunks, and the strawberries are sliced into halves, showing their bright red color and white seeds. The bowl is dark, making the fruit stand out.

“To eat an Apple before going to bed, will
make the doctor beg for his bread” 😊

A green geometric background with a white sticky note. The sticky note is tilted and has the words 'Thank You!' written in green cursive, followed by a smiley face.

Thank You!
😊